

РЕФОРМУВАННЯ ПРАВОСУДДЯ

Юрій Галаєвський

заступник директора Департаменту правового забезпечення
Державної податкової служби України,
заслужений юрист України
(Київ, Україна)
ORCID ID: <https://orcid.org/0009-0002-1463-0436>
sud2017@ukr.net

УДК 347.97/99

ПОВНОВАЖЕННЯ ОКРЕМИХ ОРГАНІВ ТА УСТАНОВ СИСТЕМИ ПРАВОСУДДЯ ЩОДО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ОРГАНІЗАЦІЇ РОБОТИ СУДІВ В УКРАЇНІ

Анотація. Дослідження присвячене аналізу ключових завдань судової влади – забезпеченню доступного, незалежного та неупередженого правосуддя в державі, що передбачає вжиття низки заходів, спрямованих на забезпечення достатнього фінансування, належного матеріально-технічного та кадрового забезпечення, організації ефективного діловодства, створення для працівників судів та учасників судового процесу умов для комфортного та безпечного перебування в судах тощо.

Встановлено, що протягом останнього десятиліття європейські прагнення України змусили суттєво вдосконалити національне законодавство, зокрема, в частині перегляду повноважень Президента України, Вищої ради правосуддя, Ради суддів України, Вищої кваліфікаційної комісії суддів України, Державної судової адміністрації України щодо організації функціонування судової системи, у тому числі з питань кадрового та фінансового забезпечення, утворення судів, забезпечення їх незалежності тощо.

Визначено основних суб'єктів, які безпосереднього впливають на організацію роботи судів.

Метою статті є дослідження повноважень ключових органів та установ системи правосуддя – Вищої ради правосуддя, Ради суддів України, Державної судової адміністрації України, які, здійснюючи зовнішній вплив на діяльність судової системи, відіграють визначальну роль у забезпеченні організації роботи усієї судової системи України.

Запропоновано внести зміни до законів України “Про судоустрій і статус суддів” та “Про Вищу раду правосуддя”, відповідно до яких створити при ВРП регіональні дисциплінарні комісії суддів загальних судів, дисциплінарні комісії суддів відповідних спеціалізованих судів та комісію з розгляду дисциплінарних скарг щодо суддів вищих спеціалізованих судів та Верховного Суду. Відповідно Вища рада правосуддя матиме повноваження щодо перегляду рішень зазначених комісій. Комісії діятимуть на громадських засадах, а їх склад формуватиметься з числа суддів і суддів у відставці, представників громадськості, Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини, інших державних органів. Це забезпечить: максимальну територіальну наближеність місця розгляду дисциплінарної скарги до скажника та судді; покращить якість та строки розгляду дисциплінарних скарг і вирішить долю тих скарг, які накопичилися у Вищій раді правосуддя та тривалий час очікують свого розгляду; більшу об'єктивність прийнятого Вищою радою правосуддя рішення за результатами перегляду рі-

шень зазначених комісій, адже відповідно до чинного законодавства ВРП переглядає своє ж рішення тільки у іншому складі.

Запропоновано й інші зміни до чинного законодавства України щодо впорядкування повноважень органів та установ системи правосуддя.

Автор підкреслює, що на сьогодні існує доволі розгалужена система суб'єктів, які забезпечують організацію роботи судів у межах наданих повноважень. Водночас з метою більш ефективного забезпечення роботи судів виникає потреба у внесенні змін до чинного законодавства з метою вдосконалення повноважень окремих органів та установ системи правосуддя.

Ключові слова: судова влада; доступність; незалежність і неупередженість правосуддя; організація роботи судів; кадрове забезпечення; фінансове забезпечення.

Створення належних умов роботи судів передбачає вжиття низки заходів, спрямованих на забезпечення достатнього фінансування, належного матеріально-технічного та кадрового забезпечення, організації ефективного діловодства, створення для працівників судів та учасників судового процесу умов для комфортного й безпечного перебування в судах тощо.

Вжиття такого комплексу заходів зумовлює здійснення ключових завдань судової влади – забезпечення доступного, незалежного та неупередженого правосуддя в державі.

Організація роботи суддів – це система заходів і процесів, які в комплексі забезпечують ефективне та належне виконання покладених на суддів завдань.

В Основних принципах незалежності судових органів, схвалених резолюціями 40/32 та 40/146 Генеральної Асамблеї ООН від 29 листопада та 13 грудня 1985 р., зазначено, що кожна держава-член повинна надавати відповідні засоби, які забезпечували б можливість судовим органам належним чином виконувати свої функції (п. 7)¹.

У Рекомендації CM/Rec (2010) 12 Комітету Міністрів Ради Європи державам-членам щодо суддів: незалежність, ефективність та обов'язки, ухваленій 17 листопада 2010 р. на 1098-му засіданні заступників міністрів, зазначено:

– органи влади, які відповідають за організацію та функціонування судової системи, зобов'язані забезпечувати суддям умови, що дають їм змогу виконувати свою місію та досягати ефективності, захищаючи й поважаючи незалежність і неупередженість суддів (п. 32);

– кожна держава повинна виділяти судам достатньо ресурсів, приміщень та устаткування, щоб вони могли функціонувати відповідно до стандартів, викладених у ст. 6 Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод, а також щоб судді могли ефективно працювати (п. 33)².

¹ Основні принципи незалежності судових органів, схвалених резолюціями 40/32 та 40/146 Генеральної Асамблеї ООН від 29 листопада та 13 грудня 1985 р. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_201#Text> (дата звернення 30.07.2025).

² Рекомендація CM/Rec (2010) 12 Комітету Міністрів Ради Європи державам-членам щодо суддів: незалежність, ефективність та обов'язки, ухвалена Комітетом Міністрів Ради Європи 17 листопада 2010 р. на 1098-му засіданні заступників міністрів <https://supreme.court.gov.ua/userfiles/CM_Rec_2010_12_2010_11_17.pdf> (дата звернення 30.07.2025).

Відповідно до ч. 2 ст. 147 Закону України “Про судоустрій і статус суддів” (далі – Закон) Вища рада правосуддя, Вища кваліфікаційна комісія суддів України, Державна судова адміністрація України та Національна школа суддів України, інші органи державної влади та органи місцевого самоврядування беруть участь в організаційному забезпеченні діяльності судів у випадках і порядку, визначених цим та іншими законами³.

Отже, Закон не визначає вичерпний перелік суб’єктів, які беруть участь в організаційному забезпеченні діяльності судів. Водночас наявність такої кількості суб’єктів, задіяних в організації роботи судів, свідчить про наявність багатьох складових у цьому процесі та його багатовекторність. Це також спрямовано на забезпечення відсутності єдиного центру впливу на діяльність судової системи та неможливості концентрації в одному державному органі повноважень, через які можливо здійснюватися вплив на суддів, що особливо важливо з огляду на необхідність дотримання незалежності правосуддя від будь-якого незаконного впливу, відповідно до міжнародних стандартів, положень Конституції України та Закону.

Проблемі організації діяльності роботи судів свою увагу присвятили такі вчені, як: І. Марочкін, В. Теремецький, В. Чумак, Л. Нестерчук та ін. Слід зазначити, що в науковій літературі висвітлюються різні точки зору щодо моделі організації роботи судів, які відмінні від визначеної на цей час у законодавстві України.

Протягом останнього десятиліття європейські прагнення України змусили суттєво вдосконалити національне законодавство, зокрема, у частині перегляду повноважень Президента України, ВРП, Ради суддів України, ВККСУ, ДСА щодо організації функціонування судової системи, зокрема з питань кадрового та фінансового забезпечення, утворення судів, забезпечення їх незалежності тощо.

Основних суб’єктів, які безпосередньо впливають на організацію роботи судів, можна поділити на дві групи:

1. Суб’єкти, що забезпечують зовнішню організацію роботи судів.

До цієї групи слід віднести Президента України, з’їзд суддів України, ВРП, ВККСУ, ДСА, РСУ, НШСУ, інші органи державної влади та органи місцевого самоврядування.

2. Суб’єкти, що забезпечують внутрішню організацію роботи судів.

До цієї групи можна віднести голову суду, збори суддів, керівника та працівників апарату суду.

Такий поділ зумовлений тим, що перша група здійснює зовнішній вплив на організацію роботи судів, шляхом вчинення певних дій і прийняття рішень, що ґрунтуються на вимогах чинного законодавства. Суб’єкти другої групи – це безпосередні учасники процесу організації роботи суддів, які на

³ Про судоустрій і статус суддів: Закон України від 2 червня 2016 р. № 1402-VIII <<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1402-19#Text>> (дата звернення 30.07.2025).

постійній основі самостійно приймають організаційні дії та рішення, а також забезпечують реалізацію рішень суб'єктів першої групи.

Метою статті є дослідження повноважень ключових органів та установ системи правосуддя – ВРП, РСУ, ДСА, які, здійснюючи зовнішній вплив на діяльність судової системи, відіграють визначальну роль у забезпеченні організації роботи усієї судової системи України.

Так, ВРП є колегіальним, незалежним конституційним органом державної влади та суддівського врядування, який діє в Україні на постійній основі з метою забезпечення незалежності судової влади, її функціонування на засадах відповідальності, підзвітності перед суспільством, формування добросовісного та високопрофесійного корпусу суддів, додержання норм Конституції і законів України, а також професійної етики в діяльності суддів і прокурорів.

Серед ключових повноважень ВРП, які безпосередньо впливають на організацію роботи суду можна виділити:

- внесення подання про призначення судді на посаду та ухвалення рішення про звільнення судді з посади;
- ухвалення рішення про переведення судді з одного суду до іншого, рішення про відрядження судді до іншого суду того самого рівня і спеціалізації;
- здійснення дисциплінарного провадження щодо судді;
- визначення кількості суддів у суді;
- участь у визначенні видатків Державного бюджету України на утримання судів, органів та установ системи правосуддя відповідно до Бюджетного кодексу України;
- затвердження за поданням ДСА нормативів кадрового, фінансового, матеріально-технічного та іншого забезпечення судів;
- погодження в установленому порядку перерозподілу бюджетних видатків між судами, крім Верховного Суду⁴.

Отже, перелік зазначених повноважень ВРП свідчить про взяття нею безпосередньої участі у кадрових, фінансових, дисциплінарних та матеріально-технічних питаннях забезпечення роботи судів.

Аналіз ключового міжнародного документа, який визначає стандарти функціонування судових рад у країнах – членах Ради Європи, а саме Висновку Консультативної ради європейських суддів № 10 (2007) (далі – КРЄС) щодо судової ради на службі суспільства свідчить, що в частині організації роботи судів повноваження та діяльність ВРП повною мірою відповідають положенням Висновку, у якому КРЄС, зокрема, зазначила:

- судова рада повинна мати повноваження з відбору, призначення та просування по службі суддів. Ці функції мають здійснюватися в повній не-

⁴ Про Вищу раду правосуддя: Закон України від 21 грудня 2016 р. № 1798-VIII <<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1798-19#Text>> (дата звернення 30.07.2025).

залежності від законодавчої чи виконавчої влади, а також у абсолютній прозорості щодо критеріїв відбору суддів;

- судовій раді можуть бути довірені питання етики, а також розгляд скарг на судів;

- судова рада може мати фінансові повноваження з питань обговорення та управління бюджетом судової влади, а також повноваження з адміністрування різних судів з метою покращення якості правосуддя⁵.

У Звіті за 2024 р. ВРП зазначила про такі показники своєї діяльності в частині організації роботи судів, зокрема:

- ухвалено рішення про призначення 471 судді до місцевих судів;

- ухвалено 71 рішення про відрядження суддів до інших судів того самого рівня і спеціалізації;

- ухвалено рішення про притягнення до дисциплінарної відповідальності 145 суддів, а також звільнення 285 суддів;

- ухвалено 29 рішень про перерозподіл видатків споживання та видатків розвитку за загальним і спеціальним фондами державного бюджету між судами;

- скеровано пропозиції Кабінету Міністрів України щодо пріоритетних завдань фінансового забезпечення судової влади та її незалежності на 2025–2027 рр.⁶

Зазначені статистичні дані свідчать, що ВРП бере активну участь у кадрових, фінансових, дисциплінарних і матеріально-технічних питаннях забезпечення роботи судів.

Слід зазначити, що потребує перегляду існуюча система розгляду ВРП дисциплінарних скарг, а також перегляду ВРП рішень за результатами розгляду цих скарг.

Так, упродовж 2024 р. до ВРП надійшло 8268 дисциплінарних скарг (у 2023 р. – 6689).

Дисциплінарні палати ВРП залишили без розгляду 3136 дисциплінарних скарг (35 % загальної кількості скарг, розгляд яких завершено у 2024 р.), про що постановили 575 ухвал про їх повернення скаржникам (у 2023 р. – 48 ухвал).

Також у 2024 р. Дисциплінарні палати ВРП ухвалили 314 рішень про відкриття дисциплінарних справ (у 2023 р. – 12) і 576 рішень про відмову у відкритті дисциплінарних справ (у 2023 р. – 52). За наслідками розгляду дисциплінарних скарг ухвалено: 80 рішень про відмову у притягненні суддів до дисциплінарної відповідальності та припинення дисциплінарних проваджень (у 2023 р. – 8); 19 рішень про закриття дисциплінарних проваджень

⁵ Висновок № 10 (2007) Консультативної ради європейських суддів до уваги Комітету Міністрів Ради Європи про судову раду на службі суспільству 21–23 листопада 2007 р. <<https://rm.coe.int/opinion-n-10-2007-on-council-for-the-judiciary-in-the-service-of-socie/16806a1fbb>> (дата звернення 30.07.2025).

⁶ Інформаційно-аналітичний звіт про діяльність Вищої ради правосуддя у 2024 р. <https://hcj.gov.ua/sites/default/files/field/file/analiz_zh_2024_rik_0.pdf> (дата звернення 30.07.2025).

стосовно суддів (у 2023 р. – 8); 134 рішення про притягнення 145 суддів до дисциплінарної відповідальності. Для порівняння, у 2023 р. ухвалено 6 рішень про притягнення 6 суддів до дисциплінарної відповідальності.

Крім того, члени ВРП та дисциплінарні інспектори ВРП у 2024 р. одноособово постановили 2265 ухвал про залишення дисциплінарних скарг без розгляду (з них 54 ухвали постановлені дисциплінарними інспекторами ВРП)⁷.

Підсумовуючи наведені статистичні показники, можна зробити висновки, що з огляду на ту кількість дисциплінарних скарг, яка надійшла, результати їх розгляду видаються низькими.

З огляду на те, що до дисциплінарних палат входить 12 членів ВРП⁸ та призначено 21 дисциплінарного інспектора (станом на квітень 2025 р.)⁹, таке навантаження виглядає непомірним і потребує вжиття відповідних дієвих заходів реагування.

Переконали, що існуюча у 2001–2010 рр. система органів, які здійснювали дисциплінарне провадження щодо суддів була більш ефективною та дієвою.

Йдеться про кваліфікаційні комісії суддів загальних, військових і спеціалізованих судів, які, зокрема, розглядали скарги щодо притягнення суддів до дисциплінарної відповідальності. Так, кваліфікаційні комісії суддів загальних судів функціонували в регіонах України (апеляційних округах). Оскаржити рішення цих комісій можна було до Вищої кваліфікаційної комісії суддів України¹⁰. У 2004–2010 рр. у роботі кваліфікаційних комісій суддів я брав участь особисто за квотою Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини (у 2004–2010 рр. – у кваліфікаційній комісії суддів Донецького апеляційного округу та у 2007–2010 рр. – у кваліфікаційній комісії суддів Київського апеляційного округу).

У зв'язку з цим вважаю за доцільне внести зміни до Закону та Закону України «Про Вищу раду правосуддя», відповідно до яких створити при ВРП регіональні дисциплінарні комісії суддів загальних судів, дисциплінарні комісії суддів відповідних спеціалізованих судів та комісію з розгляду дисциплінарних скарг щодо суддів вищих спеціалізованих судів та Верховного Суду. Відповідно ВРП матиме повноваження щодо перегляду рішень зазначених комісій. Комісії діятимуть на громадських засадах, а їх склад форму-

⁷ Інформаційно-аналітичний звіт про діяльність Вищої ради правосуддя у 2024 р. (н 6).

⁸ Вища рада правосуддя <<https://hcj.gov.ua>> (дата звернення 30.07.2025).

⁹ Про оголошення конкурсу на зайняття посад дисциплінарних інспекторів служби дисциплінарних інспекторів Вищої ради правосуддя: рішення Вищої ради правосуддя від 29.04.2025 № 885/0/15-25 <<https://hcj.gov.ua/doc/doc/52041>> (дата звернення 30.07.2025).

¹⁰ Про кваліфікаційні комісії, кваліфікаційну атестацію і дисциплінарну відповідальність суддів судів України: Закон України від 2 лютого 1994 р. № 3911-ХІІ (втратив чинність на підставі Закону № 3018-ІІІ від 07.02.2002) <<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3911-12#Text>> (дата звернення 30.07.2025); Про судоустрій України: Закон України від 7 лютого 2002 р. № 3018-ІІІ (втратив чинність на підставі Закону № 2453-VI від 07.07.2010) <<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3018-14#Text>> (дата звернення 30.07.2025).

ватиметься з числа суддів і суддів у відставці, представників громадськості, Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини, інших державних органів.

Це забезпечить, по-перше, максимальну територіальну наближеність місця розгляду дисциплінарної скарги до скаржника та судді. По-друге, покращить якість і строки розгляду дисциплінарних скарг та вирішить долю тих скарг, які накопичилися у ВРП і тривалий час очікують свого розгляду. По-третє, це забезпечить більшу об'єктивність прийнятого ВРП рішення за результатами перегляду рішень зазначених комісій, адже відповідно до чинного законодавства ВРП переглядає своє ж рішення тільки у іншому складі.

РСУ є вищим органом суддівського самоврядування та діє як виконавчий орган з'їзду суддів України. У частині організації роботи судів РСУ наділена такими повноваженнями:

- розробляє та організовує виконання заходів щодо забезпечення незалежності судів і суддів, поліпшення стану організаційного забезпечення діяльності судів;
- здійснює контроль за організацією діяльності судів, заслуховує з цих питань голову ДСА, його заступників, керівників структурних підрозділів і територіальних управлінь ДСА;
- заслуховує інформацію голови ДСА про діяльність ДСА щодо питань організаційно-матеріального забезпечення діяльності судів відповідної судової спеціалізації¹¹.

Необхідно зазначити, що РСУ завжди відігравала важливу роль в організації роботи судів. Особливо необхідно відзначити участь РСУ в організації роботи судів після запровадження воєнного стану в Україні у 2022 р.

Фактично РСУ стала ключовим органом, який формував рекомендації щодо заходів, які необхідно було вживати судам для забезпечення здійснення правосуддя в умовах воєнного часу. Зокрема, надзвичайно важливими були рішення РСУ від 24 лютого 2022 р. № 9 “Щодо вжиття невідкладних заходів для забезпечення сталого функціонування судової влади в Україні”¹² та від 5 серпня 2022 р. № 23 “Щодо затвердження рекомендацій щодо роботи судів в умовах воєнного стану”¹³, які фактично були дороговказами для суддів з питань організації роботи в умовах воєнного стану.

Аналіз інших рішень за 2022–2025 рр., розміщених на офіційному веб-сайті РСУ, свідчить, що РСУ доволі активно долучалася до вирішення питань організації роботи судів в умовах воєнного часу, зокрема з кадрових, фінансових, матеріально-технічних питань діяльності судів, комунікаційної

¹¹ Про судоустрій і статус суддів (н 3).

¹² Щодо вжиття невідкладних заходів для забезпечення сталого функціонування судової влади в Україні: рішення Ради суддів України № 9 від 24.02.2022 <<https://rsu.gov.ua/uploads/article/risenna-rsu-9-vid-240222-9b098dae86.pdf>> (дата звернення 30.07.2025).

¹³ Щодо затвердження рекомендацій щодо роботи судів в умовах воєнного стану: рішення Ради суддів України № 23 від 05.08.2022 <<https://rsu.gov.ua/uploads/article/risenna-rsu-no-23-vid-05082022-s-18b5aee8a8.pdf>> (дата звернення 30.07.2025).

політики, документообігу, використання інструментів електронного судочинства у відправленні правосуддя тощо¹⁴.

Крім РСУ, до органів суддівського самоврядування Законом віднесено з'їзд суддів України та збори суддів, які також відіграють вагомую роль в організації роботи суддів.

Так, відповідно до ч. 1 ст. 128 Закону збори суддів – це зібрання суддів відповідного суду, на якому вони обговорюють питання внутрішньої діяльності цього суду та приймають колективні рішення з обговорюваних питань¹⁵.

Своєю чергою з'їзд суддів наділений повноваженнями:

- заслуховування звітів РСУ про виконання завдань органів суддівського самоврядування щодо забезпечення незалежності судів і суддів, стану організаційного та фінансового забезпечення діяльності судів;
- заслуховування інформації голови ДСА про її діяльність, зокрема щодо організаційного, фінансового та матеріально-технічного забезпечення діяльності органів судової влади;
- звернення з пропозиціями щодо вирішення питань діяльності судів до органів державної влади та їх посадових осіб;
- розгляд інших питань суддівського самоврядування відповідно до Закону (ст. 129)¹⁶.

Таким чином, з'їзд суддів України, в частині повноважень щодо заслуховування звітів РСУ та інформації голови ДСА, наділений контрольними повноваженнями з питань організаційного, фінансового та матеріально-технічного забезпечення діяльності органів судової влади.

Варто звернути увагу, що органи суддівського самоврядування, реалізуючи надані їм повноваження, безпосередньо впливають на організацію роботи як судової системи загалом, так і конкретних судів (збори суддів функціонують у кожному суді).

З огляду на зазначене пропоную внести зміни до ч. 2 ст. 147 Закону, розширивши перелік органів, які беруть безпосередню участь в організаційному забезпеченні діяльності судів, органами суддівського самоврядування.

Особливе місце в системі органів, які забезпечують належне функціонування судів, посідає ДСА.

Варто зазначити, що з отриманням незалежності в Україні функціями організаційного забезпечення діяльності загальних судів тривалий час опікувалося Міністерство юстиції України та його територіальні органи. Лише з прийняттям у 2002 р. Закону України “Про судоустрій України” було передбачено створення ДСА як центрального органу виконавчої влади, що здійснює організаційне забезпечення діяльності судів загальної юрисдикції, а

¹⁴ Рішення Ради суддів України <<https://rsu.gov.ua/ua/documents/6>> (дата звернення 30.07.2025).

¹⁵ Про судоустрій і статус суддів (н 3).

¹⁶ Там само.

Юрій Галаєвський

також інших органів та установ судової системи відповідно до цього Закону (ч. 2 ст. 125)¹⁷.

Відтоді повноваження і статус ДСА змінювалися і на сьогодні вони визначаються Законом та Положенням про ДСА, затвердженим рішенням ВРП від 17 січня 2019 р. № 141/0/15-19 (зі змінами).

ДСА є державним органом у системі правосуддя, який здійснює організаційне та фінансове забезпечення діяльності органів судової влади у межах повноважень, установлених законом.

ДСА здійснює цілу низку повноважень у частині організації роботи судів, зокрема:

- представляє суди у відносинах із Кабінетом Міністрів України та Верховною Радою України під час підготовки проєкту закону про Державний бюджет України на відповідний рік у межах повноважень, визначених цим Законом;
- забезпечує належні умови діяльності судів;
- вивчає практику організації діяльності судів, розробляє і вносить у встановленому порядку пропозиції щодо її вдосконалення;
- вивчає кадрові питання апарату судів, прогнозує потребу у спеціалістах, здійснює замовлення на підготовку відповідних спеціалістів;
- організовує роботу з ведення судової статистики, діловодства та архіву; контролює стан діловодства в судах;
- організовує комп'ютеризацію судів, діловодства, інформаційно-нормативного забезпечення судової діяльності та забезпечення функціонування Єдиної судової інформаційно-комунікаційної системи (ЄСІКС), забезпечує суди необхідними технічними засобами фіксування судового процесу;
- забезпечує функціонування електронного суду; здійснює заходи щодо організації обміну електронними документами між судами та іншими державними органами і установами;
- взаємодіє з відповідними органами та установами, в тому числі інших держав, з метою вдосконалення організаційного забезпечення діяльності судів;
- надає ВРП консультативний висновок, що містить рекомендації та пропозиції щодо кількості суддів у суді (крім Верховного Суду);
- організовує діяльність служби судових розпорядників;
- контролює діяльність служби судової охорони;
- здійснює управління об'єктами державної власності, що належать до сфери управління ДСА¹⁸.

Таким чином повноваження ДСА охоплюють майже усі основні напрями роботи судів.

¹⁷ Про судоустрій України (н 10).

¹⁸ Про судоустрій і статус суддів (н 3).

Слід зазначити, що повноваження ДСА мають бути переглянуті шляхом доповнення їх переліку повноваженнями, які наразі здійснюються ВРП, а саме:

- участь у визначенні видатків Державного бюджету України на утримання судів, органів та установ системи правосуддя відповідно до Бюджетного кодексу України;
- затвердження нормативів кадрового, фінансового, матеріально-технічного та іншого забезпечення судів;
- погодження в установленому порядку перерозподілу бюджетних видатків між судами, крім Верховного Суду;
- визначення кількості суддів у суді.

Зазначені повноваження ВРП дуже тісно пов'язані з іншими повноваженнями ДСА, зокрема такими, як:

- здійснення представництва судів у відносинах із Кабінетом Міністрів України та Верховною Радою України під час підготовки проєкту закону про Державний бюджет України на відповідний рік;
- вивчення кадрових питань апарату судів, прогнозування потреб у спеціалістах, здійснення замовлення на підготовки відповідних спеціалістів;
- підготовка бюджетного запиту;
- забезпечення належних умов діяльності судів;
- надання у випадках, передбачених Законом, ВРП консультативного висновку, який є офіційним документом, що містить рекомендації та пропозиції щодо кількості суддів у суді (крім Верховного Суду), кількості суддів у апеляційній палаті вищого спеціалізованого суду.

Наявність зазначених вище повноважень у ВРП не повною мірою відповідає її статусу, сформульованому в ч. 1 ст. 1 Закону України “Про Вищу раду правосуддя”, зокрема:

Вища рада правосуддя є колегіальним, незалежним конституційним органом державної влади та суддівського врядування, який діє в Україні на постійній основі з метою забезпечення незалежності судової влади, її функціонування на засадах відповідальності, підзвітності перед суспільством, формування доброчесного та високопрофесійного корпусу суддів, додержання норм Конституції і законів України, а також професійної етики в діяльності суддів і прокурорів¹⁹.

Крім того, у ст. 131 Конституції України²⁰ серед перелічених основних завдань ВРП відсутні повноваження у сферах фінансового, матеріально-технічного та іншого забезпечення судів.

Натомість ці повноваження повністю відповідають призначенню ДСА, сформульованому у ч. 1 ст. 151 Закону, як державного органу в системі пра-

¹⁹ Про Вищу раду правосуддя (н 4).

²⁰ Конституція України від 28 червня 1996 р. <<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80#Text>> (дата звернення 30.07.2025).

восуддя, який здійснює організаційне та фінансове забезпечення діяльності органів судової влади в межах повноважень, установлених законом²¹.

Для реалізації цієї пропозиції пропоную внести зміни до ч. 1 ст. 3 Закону України “Про Вищу раду правосуддя”²² шляхом вилучення зазначених вище повноважень у ВРП та відповідно доповнити ч. 1 ст. 152 Закону²³, розширивши перелік повноважень ДСА. Відповідно потребуватиме узгодження решти похідних положень законодавства у разі реалізації цієї пропозиції.

Висновки. Підсумовуючи зазначене, можна зробити такі висновки. На сьогодні існує доволі розгалужена система суб’єктів, які забезпечують організацію роботи судів у межах наданих повноважень.

Водночас з метою більш ефективного забезпечення роботи судів виникає потреба у внесенні змін до чинного законодавства з метою вдосконалення повноважень окремих органів та установ системи правосуддя.

Yurii Halaievskyi

POWERS OF CERTAIN BODIES AND INSTITUTIONS OF THE JUSTICE SYSTEM REGARDING THE ORGANIZATION OF THE WORK OF COURTS IN UKRAINE

ABSTRACT. The study is devoted to the analysis of the key tasks of the judiciary – ensuring accessible, independent and impartial justice in the state, which involves taking a number of measures aimed at ensuring sufficient funding, proper material and technical and personnel support, organizing effective office management, creating conditions for court employees and participants in the judicial process to be comfortable and safe in courts, etc.

It has been established that over the past decade, Ukraine’s European aspirations have forced to significantly improve national legislation, in particular in terms of reviewing the powers of the President of Ukraine, the High Council of Justice, the Council of Judges of Ukraine, the High Qualification Commission of Judges of Ukraine, the State Judicial Administration of Ukraine regarding the organization of the functioning of the judicial system, in particular on issues of personnel and financial support, the formation of courts, ensuring their independence, etc.

The key actors directly influencing the organization of court operations have been identified.

The purpose of the article is to study the powers of key bodies and institutions of the justice system – the High Council of Justice, the Council of Judges of Ukraine, the State Judicial Administration of Ukraine, which, exercising external influence on the activities of the judicial system, play a decisive role in ensuring the organization of the work of the entire judicial system of Ukraine.

It is proposed to amend the laws of Ukraine “On the Judicial System and the Status of Judges” and “On the High Council of Justice” to establish, under the HCJ, regional disciplinary commissions for judges of general courts, disciplinary commissions for judges of the respective specialized courts, and a commission for reviewing disciplinary complaints against judges of the higher specialized courts and the Supreme Court. Accordingly, the High Council of Justice will have the authority to review the decisions of the aforementioned commissions. The commissions will operate on a voluntary basis, and their composition will be formed from judges and retired judges, representatives of the public, the Commissioner for Human Rights of the Verkhovna Rada of Ukraine, and other state bodies. This will ensure: maximum territorial proximity of the place of consideration of a disciplinary complaint

²¹ Про судоустрій і статус суддів (н 3).

²² Про Вищу раду правосуддя (н 4).

²³ Про судоустрій і статус суддів (н 3).

to the complainant and the judge; improve the quality and terms of consideration of disciplinary complaints, and decide the fate of thousands of such complaints that have accumulated in the High Council of Justice and have been awaiting consideration for a long time; greater objectivity of the decision adopted by the High Council of Justice based on the results of reviewing the decisions of the designated commissions, because according to the current legislation, the High Council of Justice reviews its own decision only in a different composition.

The author emphasizes that today there is a fairly extensive system of entities that ensure the organization of the work of the courts within the limits of the granted powers. At the same time, in order to ensure the work of the courts more effectively, there is a need to amend the current legislation in order to improve the powers of individual bodies and institutions of the justice system.

KEYWORDS: judiciary; accessibility; independence and impartiality of justice; organization of the work of courts.